

6. Статистичні дані МОЗ України щодо ВІЛ-інфікованих осіб в Україні:
https://zik.ua/news/2019/02/26/moz_oprylyudnylo_statystyku_zahvoryuvannya_na_vil_ta_tuberkuloz_u_sichni_2019_1517865

Валентина Костіна

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки,
Харківський національний педагогічний університет імені
Г.С. Сковороди,
м. Харків

РОЗВИТОК РЕЗІЛЬЄНТНОСТІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Автор піднімає питання застосування інноваційних технологій розвитку професійної компетентності фахівців соціальної галузі до роботи з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами в умовах сучасних соціальних ризиків. У статті обґрунтовано актуальність проблеми розвитку резильєнтності майбутніх фахівців соціальної галузі в умовах військового стану та проаналізовано можливості підвищення її ефективності на засадах дуальності. Представлено ефективні засоби роботи з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами, що сприяють їхньому соціальному вихованню в умовах нових соціальних викликів. Визначено компоненти професійної готовності фахівців, що забезпечують розвиток їхнього особистісно-професійного потенціалу резильєнтності в умовах воєнного стану.

***Ключові слова:** професійна компетентність, фахівці соціальної галузі, діти та молодь, особливі освітні потреби, резильєнтність.*

Важкі випробування, що випали на долю кожного громадянина України у зв'язку з військовою нападом Росії 24 лютого 2022 року, зумовили появу великої кількості додаткових соціальних проблем та ризиків. Найбільш затребуваними соціальними запитами стали гуманітарна допомога та послуги з переміщення громадян у більш безпечні місця перебування, проте як важливим напрямом роботи фахівців соціальної галузі що працюють з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами було та залишається здійснення діяльності з опіки та піклування. Для зазначеної категорії клієнтів особливо за часів військового стану особливої важливості набуває створення соціально-виховного підтримуючого простору як умови соціального піклування за цією

категорією клієнтів, що дозволяє підвищити їхні соціалізаційні можливості та актуалізує потребу у пошуці шляхів та засобів забезпечення ефективності процесу професійної підготовки фахівців соціальної галузі до відповідного напрямку роботи. Соціальна робота в умовах сучасних соціальних викликів потребує наявності додаткових ресурсів особистісно-професійного розвитку фахівців сфери соціальної допомоги (загальної внутрішньої особистісної резильєнтності) взагалі та спеціальних вмінь та навичок у роботі з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами зокрема (професійної резильєнтності до роботи з вразливими контингентами), що зумовлює необхідність пошуку нових підходів та засобів у їхній підготовці. Тому важливим стає розвиток внутрішнього потенціалу особистості до протистояння негативним об'єктивним чинникам впливу: робота в умовах невизначеності (неможливість контролювати наявність належного інтернет-зв'язку); наявність постійної дії стресових факторів; відсутність належної кількості необхідних ресурсів для здійснення діяльності тощо).

Аналіз сучасних досліджень з проблеми надання соціальної допомоги у надзвичайних ситуаціях показав, що науковці виділяють два основних підходи [1, с 22-23]: гуманітарний Relief Approach (пов'язаний з екстремим та невідкладним реагуванням на перших етапах надзвичайних ситуацій і стосується переважно задоволення базових потреб, захисту постраждалих осіб, організації і надання їм гуманітарної допомоги тощо) та орієнтований на розвиток Developmental Approach (пов'язаний з розвитком людини, родини, громади, залученням ресурсів для посилення резилієнс (resilience), що орієнтується більшою мірою на соціальні та психологічні аспекти, не виключаючи фізичні та матеріальні. Дослідники стверджують, що в межах цих підходів розроблено й такі основні стратегії соціальної роботи в умовах надзвичайних ситуаціях: стратегії для зміцнення людського потенціалу; стратегії відбудови громади і громадянського суспільства; стратегії, які сприяють ініціативам з отримання прибутку.

Як зазначають науковці «в україномовній літературі з психології та соціальної роботи resilience перекладають як стресостійкість, життестійкість, життєздатність, стійкість до травми та використовують цей термін для позначення ресурсів подолання надзвичайних і стресових подій, психологічних і соціальних наслідків травматичного стресу, втрати тощо»[1, с. 24]. Також науковці доводять, що резилієнс розглядають як рису і процес, а також як здатність організму, особи чи соціальної групи зберігати рівновагу, цілісність у складній ситуації, ефективно розв'язувати не тільки завдання адаптації до умов, що змінюються, а й завдання розвитку. Згідно з наявними підходами, визначають такі основні рівні та характеристики, що зумовлюють резилієнс [1, с.30-32]: індивідуальний

(самооцінка; опора на власні сили; соціальна чуйність); сім'ї (добре налагоджена комунікація між її членами; спільні мрії та цілі; повага, турбота і любов між усіма членами родини; наявні достатні ресурси для задоволення базових матеріальних і фізичних потреб членів родини); громади (гарна комунікація між її членами; громада має базові структури і послуги: школи, заклади охорони здоров'я, громадські об'єднання, релігійні організації тощо).

З метою забезпечення якості та результативності процесу підготовки майбутніх фахівців до організації соціально-виховуючого підтримуючого та розвивального простору для дітей та молоді з особливими освітніми потребами в умовах сьогодення нами в межах спланованих та організованих професійно-спрямованих заходів з залученням фахівців спеціалізованих соціальних інституцій сфери соціальної допомоги під час занять з навчальних дисциплін «Опіка та піклування з практикумом», «Соціально-педагогічне проектування», «Практикум соціально-реабілітаційної роботи у спеціалізованих соціальних інституціях» організовано практико-зорієнтовані практичні евенти на засадах дуальності. Під час взаємодій здобувачі вищої освіти мали можливості спілкування з фахівцями соціальної галузі, ознайомлення з цікавими професійними особливостями в роботі з вищезазначеними контингентами, а також набуття практичних професійних здоров'язбережувальних навичок під час організації соціально-виховних впливів з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами [2;3].

Важливими компонентами підготовки для організації соціально-виховного підтримуючого простору для дітей та молоді з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану стає розвиток у здобувачів освіти спеціальних компетентностей до організації виховних та розвивальних заходів з використанням віртуального простору (Zoom, Google Meet, Viber, Telegram тощо), а також розвиток резієнтності до впливу багатьох стресових чинників та роботи в умовах сучасних соціальних викликів (шляхом надання завдань, що передбачають здійснення спільної командної роботи), до здійснення впливів, що дозволяють зміцнювати та укріплювати адаптаційний потенціал дітей та молоді з особливими освітніми потребами (надання тьюторської підтримки з боку провідних фахівців соціальних інституцій сфери соціальної роботи під час занять на засадах дуальності).

Серед цікавих форм та методів віртуальної соціально-виховуючої взаємодії з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами відібрано такі: організація театралізацій з використанням потенціалу українського фольклору (казок, байок, легенд); організація рухової активності з використанням віртуальних ефектів анімаційних героїв та

живого активного ритмічного спілкування з використанням взаємодії під час фізкультур.-хвилинок з цікавими руховими вправами; створення цікавих віртуальних музичних вікторин для розвантаження та розвитку музичних смаків та інтересів; проведення етно-майстер-класів як важливих елементів патріотичного виховання та прищеплення дітям та молоді з особливими освітніми потребами навичок до певного виду праці (виготовлення ляльок-мотанок, виготовлення виробів з паперу та картону, природних матеріалів тощо).

До компонентів професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, що забезпечують розвиток резильєнтності відносимо: когнітивний (знання з основ збереження та зміцнення здоров'я вразливих контингентів; знання щодо підвищення резильєнтності в умовах нових соціальних викликів); діяльнісний (вміння та здібності до організації соціально-виховних впливів з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами; вміння до організації соціально-виховної діяльності в умовах нових соціальних викликів); особистісно-мотиваційний (резильєнтний особистісний потенціал фахівця, мотивація та інтерес до соціально-виховної діяльності з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами).

Важливим у підготовці фахівців соціальної галузі до здійснення професійної діяльності з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами в умовах військового стану є розвиток їхнього особистісно-професійного потенціалу резильєнтності як умови для ефективної організації з соціального піклування за цією вразливою категорією клієнтів.

Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців соціальної галузі до розвитку потенціалу резильєнтності в умовах неформальної та інформальної освіти.

Список використаних джерел

1. Гусак Н., Чернобровкіна В., Чернобровкін В. та ін. Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резилієнс : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Н. Гусак; Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». Київ: НаУКМА, 2017. 92 с. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11902/Academic%20Guide%20on%20Resilience.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 20.10.2022).

2. Костіна В.В. Підготовка сучасного фахівця соціальної галузі до соціального проектування. *The current state of development of world science: characteristics and features: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference,*

August 5, 2022. Lisbon, Portuguese Republic: European Scientific Platform. 2022. P.34-35.

3. Костіна В.В. Формування готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до збереження та зміцнення здоров'я в умовах соціального дистанціювання. *Психолого-педагогічні координати розвитку особистості* : зб. наук. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., 2-3 червня 2022 р. Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. С.124-127.

Юлія Креховець

магістрантка I-го року навчання,

Тернопільського національного педагогічного

університету імені В. Гнатюка,

м. Тернопіль

Науковий керівник: **Галина Олійник**

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗМІНИ МИСЛЕННЯ СТАРШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розкрито особливості трактування поняття творчості, висвітлено п'ять типів творчості за П. Торенсом. Досліджено сутність поняття мислення, як особливої форми людського буття. Охарактеризовано соціально-педагогічну роботу, як особливу форму діяльності, яка здатна сприяти зміні мислення в учнів старшої школи. Розкрито особливості організації соціально-педагогічної творчості із старшими школярами.

***Ключові слова:** соціальний педагог, соціально-педагогічна робота, творчість, старші школярі, покоління зумерів, мислення.*

В пріоритетах суспільства на тлі кривавої війни активно постає питання розвитку та виховання нового покоління, місія якого в майбутньому зводиться до модернізації світу. Важливим є зміна поглядів у системі виховання, де мета останнього полягає у формуванні людини-патріота з системними знаннями, дивергентним мисленням, глибокою ерудицією розвиненим творчим потенціалом та стійкою національною відомістю задля прогресу людства.

Разом з цим проблемою ґрунтовного становлення старших школярів є особливості їхнього мислення, що має вузьке направлення в інформаційну цифрову реальність та мало адаптоване до сучасного життя і коливається від зміни факторів навколишнього середовища.

Соціально-педагогічна робота в даному аспекті, якнайкраще зуміє використати свої можливості при застосуванні її з точки зору творчості,